

Politică, artă și politicile memoriei în dictaturi și post-dictaturi în Europa de Est și America Latină

Rezumatul tezei de abilitare

Această teză de abilitare prezintă activitatea mea academică și științifică de la obținerea titlului de doctor în științe politice în 2009 accentuând însă și felul în care s-a dezvoltat cercetarea mea științifică încă din anii studiilor universitare.¹ Principala mea contribuție științifică o reprezintă studiul comparativ al relației dintre artă și politică în contexte dictatoriale și post-dictatoriale. Prin acest tip de analiză interdisciplinară am făcut apel, pe lângă resursele teoretice oferite de știința politică (în special analiza regimurilor non-democratice), la alte abordări teoretice specifice teoriei artei, filosofiei artei, istoriei culturale, memoriei culturale (și în particular artei de memorializare), analizei comparative a politicilor culturale sau studiilor dedicate justiției de tranziție.

Teza de abilitare este structurată în trei părți. Într-o primă parte, lucrarea prezintă realizările profesionale care includ atât activitatea de predare, cât și pe cea de cercetare și activitatea editorială. În această primă secțiune, lucrarea detaliază cele mai importante elemente care privesc studiile efectuate, bursele obținute, activitățile didactice din ultimii 15 ani, principalele proiecte de cercetare la care am participat și premiile obținute. În continuare, am detaliat activitatea de cercetare care a fost structurată de patru mari teme: (I) studiul relației dintre artă și politică în dictaturi în România și Chile și plecând de la această temă studiul comparativ al politicilor culturale ale regimurilor dictatoriale din Conul Sud al Americii de Sud și din Europa de Est, relațiile dintre cele două regiuni din prisma relațiilor culturale, dar și politicile culturale post-dictatoriale în România și Chile; (II) studiul instituționalismului cultural al regimurilor socialiste plecând de la arhivele instituționale și în principal în ceea ce privește Uniunea Artiștilor Plastici (UAP), rolul uniunilor de artiști în Europa de Est, constituirea colectivelor de artiști și relația artiștilor vizuali cu Securitatea; (III) arta de memorializare, arta și politica memoriei în ceea ce privește cazul românesc și chilian, dar și o abordare transnațională și chiar transregională a artei de memorializare comparând America de Sud cu Europa de Est; (IV) rolul politic al artei în

¹ Această teză de abilitare include idei și fragmente ale unor articole științifice și cărți pe care le-am publicat ca unic autor. Acest lucru este marcat în text și sursa este menționată de fiecare dată. Lucrarea nu are un caracter științific, nefiind destinată publicării ci mai degrabă are intenția de a rezuma parcursul academic postdoctoral.

reprezentările romilor din România în secolele XIX și XX și memorializarea artistică a Holocaustului romilor din România.

Principala carte de autor publicată după obținerea titlului de doctor este o analiză comparativă a relației dintre artă și politică în dictaturile din Chile și România.² În acest volum am analizat politicile culturale ale regimului lui Nicolae Ceaușescu în România și ale lui Augusto Pinochet în Chile ca exemple extreme de dictaturi moderne pentru a înțelege maniera în care arta este folosită de regimurile politice dictatoriale pentru a-și consolida puterea, dar și felul în care artiștii pot disrupe logica impusă de politic și să creeze lumi alternative. După cercetarea doctorală am continuat studiul relației dintre artă și politică prin compararea celor două cazuri, cel chilian și cel românesc cu celelalte regimuri din cele două regiuni, Europa de Est și America de Sud și apoi prin includerea în analize a relațiilor culturale dintre cele două regiuni.

O a doua direcție de studiu care a urmat cercetării doctorale privește analiza rolului instituțiilor culturale plecând de la arhivele acestora și axându-mă în principal pe cazul Uniunii Artiștilor Plastici (UAP). Am încercat să înțeleg care a fost rolul jucat de UAP în relație cu statul comunist și cu celelalte instituții de partid și de stat și am arătat că aceasta avea o autonomie controlată de Ministerul Culturii fiind un intermediar între artiști și Partidul-Stat și care acorda privilegii ”artiștilor de stat”.

O a treia direcție de cercetare o reprezintă memorializarea artistică ca strategie alternativă de reprezentare a trecutului în raport cu discursul oficial al statului. Pentru aceste studii am propus o abordare interdisciplinară, cea a relației dintre artă și politica memoriei, situată la convergența studiilor care privesc rolul artei în procesele de justiție de tranziție și studiile memoriei culturale și în principal cele dedicate reprezentărilor din arta contemporană. Din această perspectivă, am analizat rolul artei în gestionarea trecutului traumatic atât în Europa de Est cu accent pe România, cât și în America Latină cu un focus pe Chile. Articolele științifice și capitolele de carte publicate explică rolul jucat de artă și politică în procesele de tranziție și de democratizare și în același timp consideră aceste exemple artistice ca indicii că analizele de știință politică nu surprind complexitatea unor procese istorice pe care alte discipline ne pot ajuta să le decelăm mai bine.

Cea de-a patra direcție de cercetare o constituie analiza reprezentărilor vizuale ale celei mai importante minorități din România, minoritatea romă care continuă să fie discriminată. În cele trei proiecte dezvoltate am încercat să arăt cum au fost construite reprezentările vizuale care susțin

² Caterina Preda, *Art and Politics under Modern Dictatorships A Comparison of Chile and Romania*, Palgrave, 2017.

prejudecățile care privesc minoritatea romă și în același timp cum reprezentările artistice contemporane joacă un rol politic în vizibilizarea Holocaustului romilor care, deși recunoscut de către statul român, nu beneficiază de o memorializare adecvată.

Cea de-a doua parte a tezei de abilitare include planurile de dezvoltare a carierei academice prin consolidarea studiului Americii Latine și activitățile de cercetare prin dezvoltarea unor noi proiecte de cercetare. Temele de cercetare pe care le voi urmări includ: relația dintre artă și politică în timpul regimului comunist din România; rolul Ministerului Culturii în timpul regimului Ceaușescu și după 1990; relațiile dintre Europa de Est și America Latină din perspectiva relațiilor culturale; politicile culturale ale guvernelor care fac parte din Noua Stângă din America de Sud; muzeele private ale comunismului; rolul artei stradale în democrație atât în ceea ce privește arta publică și arta ca formă de protest. Tot în această secțiune am amintit și principalele direcții de dezvoltare a activității editoriale. În fine, ultima parte a lucrării o reprezintă referințele bibliografice incluse în teza de abilitare și care acoperă mai multe domenii de cercetare.